

# VZŤAH NEPODLOŽENÝCH TVRDENÍ A MÝTOV O LGBT A TENDENCIA K DISKRIMINAČNÉMU KONANIU SLOVENSKÝCH ADOLESCENTOV VO VEKU 15 AŽ 20 ROKOV

## THE RELATIONSHIP BETWEEN UNSUBSTANTIATED CLAIMS AND MYTHS ABOUT LGBT AND THE TENDENCY TO DISCRIMINATORY BEHAVIOUR OF SLOVAK ADOLESCENTS AGED 15 TO 20 YEARS

Daniel LENGHART, Michal ČEREŠNÍK

Katedra psychologie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Křížkovského 10,  
779 00, Olomouc, ČR;

[daniel.lenghart@upol.cz](mailto:daniel.lenghart@upol.cz), [michal.ceresnik@upol.cz](mailto:michal.ceresnik@upol.cz)

### **Abstrakt:**

*Príspevok analyzuje vzťah nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT a diskriminačnej tendencie dospievajúcich. Vychádzame z predpokladu, že viera v dezinformácie a mylné informácie rozvíja tendenciu k diskriminačnému konaniu voči LGBT ľuďom. Vo výskume bol využitý Dotazník homonegatívneho, binegatívneho a transnegatívneho správania (Lenghart, 2019), ktorá je slovenskou modifikáciou dotazníka HS (The Homophobia Scale; Wright, Adams, & Bernat, 1999); a Škála nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT (Lenghart, 2019). Výskumnú vzorku tvorilo 209 slovenských adolescentov vo veku 15-20 rokov. Ich priemerný vek bol 18.17 roka (SD = 1.57). Na základe výsledkov štatistickej analýzy podporujeme predpoklad, že medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o LGBT a tendenciou k diskriminácii existuje vzťah.*

**Kľúčové slová:** *dospievanie, sexuálne predsudky, nepodložené tvrdenia, mýty o LGBT, diskriminácia, postoje*

### **Abstract:**

*This paper analyses the relationship between unsubstantiated claims and myths about LGBT and the discriminatory tendencies of adolescents. We start from the assumption that belief in disinformation and misinformation develops a tendency to act discriminatorily towards LGBT people. In the research, we used the Homonegative, Binegative, and Transnegative Behavior Questionnaire (Lenghart, 2019), which is a Slovak modification of the HS questionnaire (The Homophobia Scale; Wright, Adams, & Bernat, 1999); and the Unsubstantiated Claims and Myths about LGBT Scale (Lenghart, 2019). The research sample consisted of 209 Slovak adolescents aged from 15 to 20 years. Their mean age was 18.17 years (SD = 1.57). Based on the results of statistical analysis, we support the hypothesis that there is a relationship between unsubstantiated claims and myths about LGBT and the tendency to discriminate.*

**Keywords:** *adolescence, sexual prejudice, unsubstantiated claims, myths about LGBT, discrimination, attitudes*

## Úvod

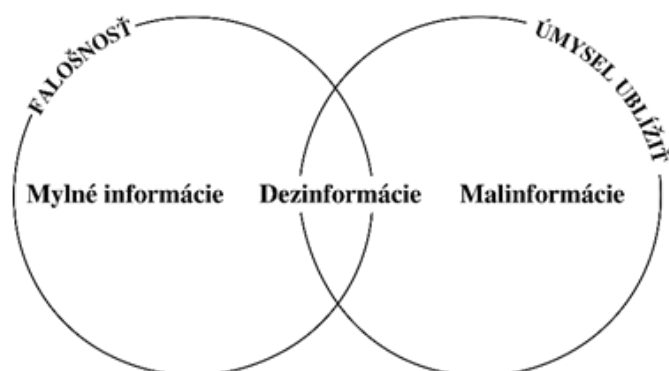
Problematika dezinformácií, šíriacich sa mýtov, konšpirácií a mylných informácií predstavuje globálny problém modernej doby. S príchodom internetu prišla aj produkcia veľkého množstva informácií, ktoré poskytujú renomovaní odborníci, ale aj laická verejnosť. Tieto informácie ovplyvňujú naše vnímanie, naše prežívanie, ale aj štruktúru postojov (Bastick, 2021). Ľudia sa dostávajú do stavu disonancie, v ktorom čoraz menej rozoznávajú, čo je relevantný fakt a čo je nepodložené tvrdenie alebo dávno vyvrátený mýtus. Výrazným terčom dezinformačných útokov sa stávajú skupiny, ktoré boli a sú spoločnosťou stigmatizované, napr. rómska komunita, ľudia bez domova, LGBT komunita a i. Dezinformácie, mýty a dávno vyvrátené tvrdenia o tejto komunite sa neustále rozširujú a posilňujú v spoločnosti, čo má za následok negatívnu percepciu, diskriminačné konania a v krajných prípadoch aj zločiny z nenávisťi voči príslušníkom a príslušníčkam LGBT komunity. Mnoho výskumov (napr. Bond & Compton, 2015; Flores et al., 2018; Wang et al., 2021) poukazujú na to, že postoje voči LGBT ľuďom sú ovplyvňované mnohými premennými. Otázkou však zostáva, do akej miery nepodložené tvrdenia a mýty ovplyvňujú postoje dnešnej populácie dospelých, predovšetkým na území Slovenskej republiky?

Média predstavujú v dnešnej dobe jeden zo základných pilierov demokracie spoločnosti. Stali sa bezprostrednou súčasťou nášho každodenného života a hlavným zdrojom informácií vo všeobecnosti (Enikolopov & Petrova, 2017). Podľa Marshalla a Fioreho (1967) sú média kľúčovým faktorom v porozumení akéhokoľvek sociálneho a kultúrneho kontextu ktorejkoľvek dnešnej spoločnosti. Média predstavujú dynamický „digitálny ekosystém“, v rámci ktorého recipienti prijímajú informácie rôzne druhu, ktoré ovplyvňujú prežívanie, správanie a názory (Enikolopov & Petrova, 2019; Serrano-Puche, 2021). Autorský tím DellaVigna a Gentzkow (2010) teoreticky vysvetlil, prečo média dokážu vplývať na konanie človeka a meniť postoje a vnímanie ľudí: 1) média dokážu meniť vieru a percepciu človeka v pozitívnom aj negatívnom smere na základe typu a kontextu informácií, ktoré zdieľajú a 2) médiá majú priamy vplyv na správanie jednotlivca prostredníctvom persúázie (presvedčania).

Predmetom obáv sa stáva práve to, že média (masové média, sociálne média a i.) sú a ostávajú najväčším šíriteľom dezinformácií v spoločnosti (Son & Rashid, 2021). Ideologická polarizácia a populizmus dnešnej spoločnosti manipulujú recipientov tým, že miera na emocionalitu človeka (Rosas & Serrano-Puche, 2018), napr. prostredníctvom strachu, dezinformácií a neustáleho pôsobenia mylných informácií. Podľa McLuhana (1967) možno média definovať na spektre od „vysokého rozlíšenia“ k „nízkemu rozlíšeniu“. Sociálne média môžeme vidieť v nízkom rozlíšení, pretože obsahujú menej faktov a pôsobia viac na emócie v porovnaní s médiami, ktoré sú vo vysokom rozlíšení (napr. knihy). Nízke rozlíšenie sociálnych médií spôsobuje šírenie a utvrdzovanie mylných faktov a dezinformácií. To prispieva k rozvoju novodobého fenoménu, tzv. „syndrómu informačnej poruchy“ (Kandel, 2020). Tento syndróm je tvorený tromi hlavnými informačnými typmi: 1) *mylné informácie*, 2) *dezinformácie* a 3) *malinformácie* (obr. 1) (Wardle & Derakhsan, 2017).

## Obrázek 1

Typy informačných porúch (Wardle & Derakhshan, 2017)



Laická verejnosť má tendenciu zamieňať si pojmy „mylné informácie“ a „dezinformácie.“ Medzi týmito dvomi pojmi existuje tenká čiara pri ich definovaní, ale zároveň medzi nimi existuje zásadný rozdiel. Tento rozdiel je dobre deklarovaný autorkami Ireton a Posetti (2018), ktoré uvádzajú, že oba druhy týchto informácií sú falošné, klamlivé, ale rozdiel spočíva v smere viery a úmyslu. Pri *mylných informáciách* sprostredkovateľ danej falošnej informácie verí, že informácia, ktorú šíri, je pravdivá. V tomto prípade, ak príde ku konfrontácii informácie a sprostredkovateľ si uvedomí, že daná informácia nebola pravdivá, svoju chybu napraví, pretože si neuvedomil dopad na jednotlivca či skupinu, ku ktorému/ktorej je informácia viazaná (Fallis, 2008). Naopak, pri *dezinformáciách* sprostredkovateľ šírenej falošnej správy vie, že správu ktorú šíri, je nepravdivá, s úmyslom uškodiť danému človeku alebo skupine (Ireton & Posetti, 2018). Poslednú kategóriu tvoria tzv. malinformácie. *Malinformácie* môžeme definovať ako „pravdivé informácie, ktoré sú určené na zámerné uškodenie (buď presunutím súkromných informácií do verejnej sféry alebo zneužitím príslušnosti ľudí, napríklad ich náboženskej viery, proti nim). (Wardle & Derakhshan, 2018, 27)“. Malinformácie predstavujú v tomto kontexte najnebezpečnejšiu zbraň, pretože vynášajú súkromné informácie, ktoré sú viazané na konkrétnu osobu alebo spoločnosť a ich úmyslom je poškodiť reputáciu danej osoby alebo spoločnosti.

Mnoho mylných informácií, dezinformácií, ale aj malinformácií sa stali súčasťou modernej spoločnosti a sú využívané k rozširovaniu nenávisti, strachu a diskriminácie celou societou. Tzv. „dezinformačné kampane“ sa stali súčasťou populistických lídrov a alternatívnych médií, ktorí/ktoré šíria extrémistické názory a dezinformácie voči menšinovým skupinám do svojich spoločností (APC, 2021). Výskumy v Bosne a Hercegovine (Organization Q, 2010), Rusku (Moscow Helsinki Group, 2008), v Českej republike (Pechová & Stepánková, 2008) rovnako dokladujú silný vplyv médií na vytváranie negatívnych postojov voči LGBT komunitě.

Rozširovaním a utvrdzovaním týchto dezinformácií vznikali tzv. „naratíva“, alebo „príbehy“, ktoré majú za cieľ polarizovať spoločnosť na „normálnu“ (zastávanie „tradičných hodnôt“) a „abnormálnu“ (zastávanie „deviantných“ hodnôt). Strand a Svensson (2021) identifikovali 6 naratív („báchoriek“), ktoré predstavujú nebezpečenstvo pre modernú spoločnosť v dezinformačných kampaniach voči LGBT ľuďom (Tab. 1).

## Tabulka 1

*Identifikované dezinformatívne naratívy, ktoré ovplyvňujú postoje a konanie voči LGBT ľuďom (Strand & Svensson, 2021)*

Naratív	Obsah
LGBT inklúzia ako „kolonializmus“ liberálneho Západu	Presadzovanie LGBT inklúzie v spoločnosti morálne skorumpovaným Západným svetom.
LGBT inklúzia ako „hrozba pre bezpečnosť detí“	LGBT ľudia identifikovaní ako predátori, ktorí predstavujú hrozbu pre deti, pretože ich konvertujú na ich sexuálne perverznosti.
Negatívna inakosť	Spájanie LGBT ľudí s dekadenciou a utrpením, pričom predstavujú hrozbu nielen pre seba samých, ale pre spoločnosť všeobecne.
Proti „rodovej ideológii“	Rovnaké práva pre LGBT ľudí a pre ženy môžu svet priniesť do stavu kolapsu a zničenia celej ľudskej civilizácie.
Heteroaktivizmus a ochrana „prirodzenej“ rodiny	LGBT ľudia ako hrozba pre tradičnú rodinu, pretože popierajú sexuálne rozdiely a ohrozujú tým tradičnú nukleárnu rodinu v kontexte sobášenia a tradičných rodových rolí.
Obnovenie „prirodzeného“ poriadku podľa Boha	LGBT ľudia narúšajú morálny a spoločenský poriadok, pretože si svoj životný štýl vyberajú dobrovoľne. Človek však svoj zvrátený životný štýl môže zmeniť prostredníctvom konverznej terapie.

Tieto typy dezinformácií majú za následok internalizovanie a ovplyvňovanie myslenia ľudí aj ich konania voči marginalizovaným skupinám. Negatívne postoje vytvárané vplyvom dezinformácií môžu viesť k porušovaniu ľudských práv, poškodzovaniu občianskych práv LGBT osôb (Bayer, 2019; Strand & Svensson, 2021). Príkladmi v rámci Slovenskej republiky, ale aj Českej republiky môžu slúžiť nasledovné postoje verejných činiteľov:

- 1) V júni 2021, v nadväznosti na vychádzajúci zákon o zamedzení propagácie LGBT tematiky pod 18 rokov v Maďarskej republike, vystúpil český prezident Miloš Zeman. Prezident Zeman verejne prehlásil, že s kontroverzným Orbanovým zákonom súhlasí a nevidí dôvod, prečo by ostatní ľudia nemali. V nadväznosti na zákon prezident prehlásil, že chápe členov LGBT komunity (konkrétne gejov, bisexuálov a lesby), ale vnútorne ho znechucujú práve trans osoby. Svoje tvrdenie obhajuje tým, že ak je človek ochotný dobrovoľne si nechať chirurgicky zmeniť pohlavie, tak sa dopúšťa trestného činu spojeného zo zámerným sebapoškodzovaním (Menšík & Bartosz, 2021).
- 2) Na území Slovenska v roku 2021 prišlo k výraznej diskriminácii LGBT osôb zo strany verejných činiteľov. Diskriminačné výroky sa pohybovali od „som za registrované partnerstvá, ale nie pre homosexuálov“ (Jaroslav Naď – OLANO), cez „*Samozrejme, neodsudzujem ani nesúdím páry rovnakého pohlavia, ale tradičná rodina je základ.*“ (Mária Šofranko – OLANO), až po komentáre na sociálnych sieťach súčasného ministra financií Igora Matoviča (OLANO), ktoré boli písané v duchu stereotypného „feminínneho“ správania gejov (SITA, 2021).

Významný vplyv mediálnych informácií deklaruje aj Saurbah (2019), ktorý tvrdí, že médiá majú rovnako pozitívny ako negatívny vplyv na produkciu informácií a pôsobenia na konanie ľudí. Tvrdí, že mediálne príspevky

väčšinou nereflektujú skutočnú realitu, ale vytvárajú realitu úplne novú, čím ovplyvňujú spoločnosť ako celok. Iné autorské tímy (napr. Rodríguez-Virgili et al., 2021; Serrano-Puche et al., 2020) poukazujú na fakt, že miera ovplyvnenia dezinformáciami závisí práve od individuálnych premenných, ako sú napr. vek, záujem o verejné záležitosti alebo politická ideológia.

Tieto individuálne premenné sú do vysokej miery ovplyvňované externými premennými od útleho detstva a majú priamy vplyv na internalizovanie koncepcií. To má za následok spoločenskú nerovnosť a spoločnosťou definované hierarchie. V roku 1963 bol Geertzom prezentovaný predpoklad, že v každej spoločnosti existujú určité druhy väzieb, ktoré plynú z tej najprirodzenejšej časti ľudskej osobnosti a duše. Tieto väzby boli označené ako primordiálne (ich opak ako inštrumentálne) a priamo ovplyvňujú identitu a prežívanie jednotlivca, ako jeho názory či postoje. Za *primordiálne* (z lat. pôvodný) väzby/spoločenstvá môžeme označiť nielen pokrvené väzby v rodine, ale všetko, čo nás ako spoločnosť spája (napr. rasa, jazyk a i.) (Geertz, 1963). Ide o príslušnosti, do ktorých sa človek narodí a je k nim „predurčený.“ Primordiálne väzby môžeme označiť za tie, ktoré sú založené na emóciách a prejavujú sa napr. v solidarite a v pocite spolunáležania. Opakom primordiálnych väzieb sú inštrumentálne väzby/spoločenstvá, pri ktorých jednotlivec získava určité výhody, úžitok (Bačová, 1997). Tento druh väzby je založený na výbere a prejavuje sa napr. v potrebe ochrany spoločenských záujmov a racionalizácii (Bačová, 1997). „*Tieto väzby jedinca k spoločstvu sú charakterizované ako chladne racionálne, formálne, zámerné, účelové, vyžadujúce uvedomelú lojalitu, utvárané na základe voľby...*“ (Bačová, 1997, 305).

Primordiálne väzby sú „vštepované“ rodičmi od detstva. Rodičia sa snažia pripraviť deti na „danosť“, ktorá vyplýva z ich postavenia, statusu, aby sa stali neodlučiteľnou súčasťou ich identity a aby vedeli definovať seba samých. Inštrumentálne väzby sú naopak formované okolitým svetom, v ktorom jednotlivci žijú a zapríčiňujú uvedomovanie si svojho postavenia v sociálnej štruktúre, predovšetkým ak pochádzajú z marginalizovaných skupín (Bačová, 1997). V týchto prípadoch prichádza ku konfliktu primordiálnych a inštrumentálnych väzieb/spoločenstiev, kedy inštrumentálne väzby/spoločenstvá diktujú, čo je možné považovať za prijateľné a čo nie. Môže dochádzať k internalizácii mylných koncepcií, ktoré spoločnosť diktuje a zároveň k závažným vnútorným konfliktom. Za moderné inštrumentálne spoločnosti, ktoré majú na svedomí internalizovanie mylných koncepcií a ich šírenie, privilegovanosť určitých skupín a i. môžeme považovať: 1) *heterosexizmus (pre homosexuálnu menšinu)*, 2) *monosexizmus (pre bisexuálnu menšinu)* a 3) *hetero-cis-normativizmus (pre transrodovú menšinu)*.

*Heterosexizmus (heteronormativita)* predstavuje výrazný sexuálny monopol v spoločnosti (Tin, 2008). Ondrisová et al. (2002, s. 34) definujú heterosexizmus ako „systém presvedčení, ktorý ignoruje alebo odsudzuje inú ako heterosexuálnu formu správania, identity, vzťahu či komunity“. Vo svojej podstate ide o mylnú predstavu a presvedčenie, že v spoločnosti existuje iba jedna „sexuálna rasa“ (heterosexuálna) a dva typy genderu: „muž a žena“ a všetko ostatné je negované a spochybňované. A tak sa predpokladá, že neheterosexuálne menšiny sa nebudú nijakým spôsobom zviditeľňovať na verejnosti, zostanú „neviditeľné“, pretože im nie sú pridelené rovnaké práva ako heterosexuálnej populácii (Fafejta, 2016). Podľa Tina (2008) môže ísť o hlboko zakorenené teleologické presvedčenie spoločnosti o neodlučiteľnej mutualite muža a ženy, ktoré môže byť koreňom stigmatizácie a diskriminácie sexuálnych menšín. Tým, že iné sexuálne menšiny zostávajú neviditeľné, bez rovna-

kých práv, heterosexizmus prispieva k problémom psychosociálnej povahy hlavne v LGBT populácii. Nakoľko je táto forma diskriminácie považovaná za spoločensky akceptovateľnú (Ondisová et al., 2002), možno súdiť, že je v interakcii aj s inými kultúrnymi fenoménmi, ako je napr. mizogýnia či rasizmus (Udis-Kessler, 1991; Ames, 1996, in Rothblum & Bond, 1996).

*Monosexizmus (mononormativita)* predstavuje rovnaký monopol v spoločnosti ako heterosexizmus. Možno povedať, že sú vo vzájomnej koexistencii. Monosexizmus sa zakladá na podobných princípoch ako heterosexizmus. Eisner (2013, 56) definuje monosexizmus ako „sociálnu štruktúru fungujúcu na základe predpokladu, že každý je, alebo by mal byť, monosexuál. Ide o štruktúru, ktorá dáva privilégiá monosexualite a monosexuálnym ľuďom a ktorá systematicky trestá ľudí, ktorí nie sú monosexuálni“. Ide o proces redukcie vnímania duálnosti (Roberts et al., 2015). Monosexizmus v spoločnosti rozoznáva iba dva druhy „sexuálnej rasy“, a to heterosexuálitu a homosexualitu, nakoľko sa zameriavajú na jeden gender/jedno pohlavie (Ross et al., 2010; Klesse, 2011). Týmto spôsobom necháva neviditeľnými iné sexuálne orientácie a identity, konkrétne bisexualitu (Firestein, 2007; Halperin, 2009). Podľa Yosihino (2000) existujú tri záujmy, tak zo strany heterosexuálnej populácie, tak aj homosexuálnej, ktoré sa snažia bisexuálnu populáciu narušiť, a preto sa ju snažia udržať neviditeľnú: (1) záujem o stabilitu kategórií sexuálnych orientácií – destabilizácia monosexuálnej identity; (2) záujem o nadradenosť pohlavia ako diakritickej charakteristiky – destabilizácia percepcie, že objekt záujmu má byť zameraný na konkrétne (jedno) pohlavie; a (3) záujem o zachovanie monogamie.

*Hetero-cis-normativita* predstavuje určitý systém hierarchie predsudkov ľudí, ktorí seba vnímajú ako cisgender (ľudia, ktorých gender je zhodný s biologickým pohlavím priradením pri narodení) voči ľuďom, ktorí sú označovaní ako noncisgender alebo neheterosexuáli (ľudia, ktorých gender nie je zhodný s biologickým pohlavím, ktoré im bolo priradené pri narodení; v druhom prípade ide napríklad o gejov, lesby či bisexuálov) (Worthen, 2016). Táto cisgender-normativita sa však nevzťahuje iba na predsudky voči noncisgender a neheterosexuálnym ľuďom, ale ide predovšetkým o averziu, pretože títo ľudia narúšajú genderové a cisgenderové konvencie, ktoré sama spoločnosť zaviedla. Narúšajú, a teda sú v rozpore so zavedenou konvenciou, ktorá podľa Schilta a Westbrookovej (2009, 441) tvrdí, že „existujú dva a len dva typy genderu, gender odráža biologické pohlavie a že iba sexuálna príťažlivosť medzi týmito ‚opačnými‘ pohlaviami je prirodzená alebo akceptovateľná.“

Tieto inštrumentálne spoločenstvá predstavujú akési systémy, ktoré súbežne pridávajú na privilegovanosti heterosexuálnej populácii a potláčajú jednotlivcov, ktorí sa identifikujú ako LGBT (Herek, 1990; Ritter & Turndrup, 2002). Ide o systémy určitých predpokladov či tvrdení o LGBT komunite, ktoré sú vo väčšine prípadov mylné či vychádzajú zo subjektívneho predpokladu. Ide vo svojej podstate o rovnaký princíp, na ktorom sú založené mnohé iné sociálno-patologické javy, ako je napríklad rasizmus. McGeorge a Carlson (2011, 15-16) pre lepšie pochopenie heterosexizmu rozložili tento fenomén do troch základných konceptov, ktoré ho tvoria:

- 1) *Heteronormatívny predpoklad* – automatické, nevedomé/podvedomé tvrdenia a očakávania, ktoré posilňujú heterosexualitu a heterosexuálne vzťahy ako ideálnu normu.
- 2) *Inštitucionálny heterosexizmus* – ide o formu sociálnej kontroly inštitúciami, ktorá posilňuje dominanciu heterosexuality prostredníctvom (a) propagácie heterosexuálneho životného štýlu ako najlep-

šieho, (b) diskriminácie iných legitímnych identít a (c) odmeňuje a dáva privilégia tým, ktorí sú heterosexuálni.

- 3) *Heterosexuálne privilégia* – predstavujú nezaslúžené civilné práva, sociálne benefity a výhody zaručené výhradne kvôli ich sexuálnej orientácii.

## Výskumné ciele, výskumné metódy a hypotézy

Cieľom výskumu je zistiť, či existuje významný vzťah medzi vierou v nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT a tendenciou k diskriminačnému konaniu v populácii slovenských adolescentov. Počas výskumnej štúdie nás zároveň zaujímalo, či nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT majú priamy súvis a efekt na produkciu a rozvoj tendencie k diskriminácií.

Vo výskumne sme využili dve metódy: Dotazník homonegatívneho, binegatívneho a transnegatívneho správania (DHBT) a Škála nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT (NTM-LGBT).

Pri meraní homonegativity, binegativity a transnegativity sme použili upravenú škálu „The Homophobia Scale“ autorov Wright, Adams, & Bernat (1999). Pre potrebu identifikácie binegativity a transnegativity boli jednotlivé položky upravené tak, aby spoľahlivo merali aj tieto dva fenomény. Do jednotlivých položiek škály boli vsunuté, popri homosexuálnej identifikácii, aj bisexuálna identifikácia a zameranie na trans osoby. Na ukážku môže slúžiť príklad pôvodnej položky: „Ak by som zistil/zistila, že môj/moja kamarát/kamarátka je homosexuál/homosexuálka, prestal/prestala by som sa s ním/ňou kamarátiť.“, a príklad upravenej položky: „Ak by som zistil/zistila, že môj/moja kamarát/kamarátka je gej/lesba, bisexuál/bisexuálka, trans osoba, prestal/prestala by som sa s ním/ňou kamarátiť.“ Škála obsahuje 25 položiek, ktoré sú sformované na základe výrokov obsahujúcich jednotlivé faktory subškál, ktoré sú komponované do základných oblastí: 1) *behaviorálna agresia – behaviorálna zložka (behaviorálny komponent)*, 2) *kognitívny negativizmus – kognitívna zložka (kognitívny komponent)* a 3) *negatívny afekt – emocionálna zložka (emocionálny komponent)*. Formou hodnotenia je škálovanie na 5-bodovej Likertovej stupnici. Súčet celkového skóre v tejto škále je maximálne 125 bodov (vysoká miera homonegativity, binegativity, transnegativity) a minimálne 25 bodov (nízka miera homonegativity, binegativity, transnegativity). Štatistická analýza preukázala, že vnútorná konzistencia škály je aj po úprave a preklade reliabilná a meria vyššie uvedené fenomény ( $\alpha = 0.956$ ). Cronbachovou  $\alpha$  dosahovala uspokojivé hodnoty aj v jednotlivých subškálach: afektívny komponent ( $\alpha = 0.912$ ), behaviorálny ( $\alpha = 0.871$ ) a kognitívny ( $\alpha = 0.893$ ).

Na meranie nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT sme skonštruovali škálu (Lenghart, 2019), ktorá bola vytvorená na základe analýzy literatúry. Z nich boli formulované a preložené jednotlivé tvrdenia o homosexuálnych, bisexuálnych a trans osobách (Dallara, 2011; Sloboda, 2016; Canadian AIDS Society, 2014). Škála obsahuje 15 položiek, ktoré sú formulované ako výroky obsahujúce jednotlivé faktory subškál: 1) *nepodložené tvrdenia a mýty o homosexuáloch (gejovia a lesby)*, 2) *nepodložené tvrdenia a mýty o bisexuálnych ľuďoch* a 3) *nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách*. Formou hodnotenia je škálovanie na 5-bodovej Likertovej

stupnici. Súčet celkového skóre v tejto škále je maximálne 75 bodov (vysoká miera viery v nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT) a minimálne 15 bodov (nízka miera viery v nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT). Škála vykazuje vysokú vnútornú konzistenciu ( $\alpha = 0.933$ ). Bližšie psychometrické charakteristiky tohoto nástroja sú dostupné v publikácii Lenghart a Verešová (2021).

Štatistické hypotézy:

- H1 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami o LGBT a tendenciou k diskriminácii.
- H2 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o homosexualite a afektívnym komponentom (negatívny afekt) tendencie k diskriminácii.
- H3 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o homosexualite a behaviorálnym komponentom (behaviorálna agresia) tendencie k diskriminácii.
- H4 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o homosexualite a kognitívnym komponentom (kognitívny negativizmus) tendencie k diskriminácii.
- H5 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o bisexualite a afektívnym komponentom (negatívny afekt) tendencie k diskriminácii.
- H6 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o bisexualite a behaviorálnym komponentom (behaviorálna agresia) tendencie k diskriminácii.
- H7 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o bisexualite a kognitívnym komponentom (kognitívny negativizmus) tendencie k diskriminácii.
- H8 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o trans osobách a afektívnym komponentom (negatívny afekt) tendencie k diskriminácii.
- H9 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o trans osobách a behaviorálnym komponentom (behaviorálna agresia) tendencie k diskriminácii.
- H10 Predpokladáme vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o trans osobách a kognitívnym komponentom (kognitívny negativizmus) tendencie k diskriminácii.



## Základný a výskumný súbor

Základný súbor nášho výskumu tvorí 317 199 dospelých vo veku 15 až 20 rokov z územia Slovenskej republiky (STATdat, 2021).

Náš výskumný súbor tvorí 209 dospelých vo veku 15 až 20 rokov z územia Slovenskej republiky. Výskumu sa zúčastnilo 102 chlapcov a 107 dievčat z 8 krajov Slovenskej republiky. Stoštyridsaťosem respondentov a respondentiek sa identifikovalo ako heterosexuálni/heterosexuálne a šesťdesiat jeden ako LGBT. Priemerný vek respondentov a respondentiek je  $M = 18.17$  ( $SD = 1.57$ ). Podrobnejšie charakteristiky výskumného súboru uvádzame v tabuľke 2.

### Tabuľka 2

*Deskriptívne charakteristika výskumného súboru vzhľadom na pohlavie, sexuálnu identifikáciu, vek a kraj*

	N	%
<b>Pohlavie</b>		
Chlapci	102	48.80
Dievčatá	107	51.19
<b>Identifikácia</b>		
Heterosexuálna	148	70.81
LGBT	61	29.18
<b>Vek</b>		
15	16	7.65
16	21	10.04
17	29	13.87
18	44	21.05
19	43	20.57
20	56	26.79
<b>Kraj</b>		
Bratislavský	33	15.78
Trnavský	15	7.17
Trenčiansky	28	13.39
Nitriansky	33	15.78
Žilinský	15	7.17
Banskobystrický	22	10.52
Prešovský	37	17.70
Košický	26	12.44

*Legenda:* N = počet

## Výsledky výskumu

Nižšie uvádzame výsledky výskumu. Korelácie sme použili pri zisťovaní vzťahu medzi jednotlivými premennými, predovšetkým vzťahu nepodložených tvrdení o LGBT a tendencie k diskriminácii a jej jednotlivými komponentmi (afektívny, behaviorálny a kognitívny). V rámci korelačnej analýzy bol využitý Pearsonov korelačný koeficient. Regresnú analýzu sme použili pri skúmaní vzťahu nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT a tendencie k diskriminačnému konaniu voči LGBT ľuďom. Nižšie v tabuľke uvádzame deskriptívne ukazovatele skúmaných premenných (Tab. 3).

Najvyššie možné dosiahnuté skóre v diskriminačnej tendencii dosahuje 125 bodov. V našej výskumnej vzorke dospievajúci dosahovali najvyššie skóre v komponente negatívneho afektu ( $M = 20.11$ ), potom v komponente behaviorálnej agresie ( $M = 19.21$ ) a najmenej bodov dosahovali v komponente kognitívneho negativizmu ( $M = 10.92$ ). Čím vyššie skóre respondent/respondentka dosahuje, tým väčšiu mieru tendencie k diskriminácii vykazuje.

Najvyššie dosiahnuté skóre v nepodložených tvrdeniach a mýtoch o LGBT dosahuje 75 bodov. Najvyššie dosiahnuté skóre bolo v oblasti nepodložených tvrdeniach a mýtov o trans osobách ( $M = 20.53$ ), potom v oblasti nepodložených tvrdení a mýtov o homosexualite ( $M = 19.99$ ) a najnižšie v nepodložených tvrdeniach a mýtoch o bisexualite ( $M = 19.71$ ). Čím vyššie skóre respondent/respondentka dosahuje, tým vyššiu mieru viery vykazuje v oblasti nepodložených tvrdení a mýtov.

### Tabuľka 3

*Deskriptívne ukazovatele skúmaných premenných*

	N	M	Min	Max	SD
NA	209	20.11	10	50	9.085
BA	209	19.21	10	50	7.909
KN	209	10.92	5	25	5.897
NTM_H	209	19.99	5	25	4.831
NTM_B	209	19.72	5	25	4.720
NTM_T	209	20.53	5	25	3.972

*Legenda:* NA = komponent negatívny afekt; BA = komponent behaviorálna agresia; KN = komponent kognitívny negativizmus; NTM\_H = nepodložené tvrdenia a mýty o homosexualite; NTM\_B = nepodložené tvrdenia a mýty o bisexualite; NTM\_T = nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách; N = početnosť; M = priemerné skóre; Min = minimálna dosiahnutá hodnota; Max = maximálna dosiahnutá hodnota; SD = štandardná odchýlka

Pri korelačnej analýze medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o LGBT a tendencie k diskriminácii bol identifikovaný signifikantný silný vzťah na úrovni  $r = 0.891$  (Tabuľka 4). Môžeme konštatovať, že medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o LGBT a tendenciou k diskriminácii existuje silný vzťah.

Vychádzajúc zo sily korelačných vzťahov interpretujeme zistenia na základe sily vzťahu medzi premennými: 1) silného vzťahu ( $r = 0.8 - 1$ ) a 2) stredne silného vzťahu ( $r = 0.5 - 0.8$ ). Na úrovni signifikantného silného korelačného vzťahu ( $r = 0.8 - 1$ ) medzi premennými interpretujeme nasledujúce zistenia (Tabuľka 4):

Pozitívne silné vzťahy boli zaznamenané medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o homosexualite vo vzťahu k negatívnemu afektu ( $r = 0.796$ ;  $p < 0.001$ ); nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o bisexualite vo vzťahu k negatívnemu afektu ( $r = 0.846$ ;  $p < 0.001$ ); behaviorálnej agresii ( $r = 0.801$ ;  $p < 0.001$ ) a kognitívnemu negativizmu ( $r = 0.798$ ;  $p < 0.001$ ).

Na úrovni signifikantného stredne silného korelačného vzťahu ( $r = 0.5 - 0.8$ ) medzi premennými interpretujeme nasledujúce zistenia (Tabuľka 4):

Pozitívne stredne silné vzťahy boli zaznamenané medzi nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o homosexualite vo vzťahu k behaviorálnej agresii ( $r = 0.750$ ;  $p < 0.001$ ) a kognitívnym negativizmom ( $r = 0.762$ ;  $p < 0.001$ ); nepodloženými tvrdeniami a mýtmi o trans osobách vo vzťahu k negatívnemu afektu ( $r = 0.792$ ;  $p < 0.001$ ); behaviorálnej agresii ( $r = 0.767$ ;  $p < 0.001$ ) a kognitívnemu negativizmu ( $r = 0.760$ ;  $p < 0.001$ ).

## Tabuľka 4

*Vzťahy medzi subfaktormi nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT a komponentami tendencie k diskriminácii*

		NA	BA	KN
Nepodložené tvrdenia a mýty o homosexualita	r	<b>0.796</b>	<b>0.750</b>	<b>0.762</b>
	p	< 0.001	< 0.001	< .001
Nepodložené tvrdenia a mýty o bisexualite	r	<b>0.846</b>	<b>0.801</b>	<b>0.798</b>
	p	< 0.001	< 0.001	< 0.001
Nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách	r	<b>0.792</b>	<b>0.767</b>	<b>0.760</b>
		< 0.001	< 0.001	< 0.001

*Legenda:* NTM\_H = nepodložené tvrdenia a mýty o homosexualite; NTM\_B = nepodložené tvrdenia a mýty o bisexualite; NTM\_T = nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách; NA = komponent negatívny afekt; BA = komponent behaviorálna agresia; KN = komponent kognitívny negativizmus; r = korelačný koeficient; p = signifikancia

V kontexte efektu boli nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT skúmané ako prediktor tendencie k diskriminácii (v kontexte homonegativity, binegativity a transnegativity) u dospievajúcich. Lineárna regresia odhalila (Tabuľka 5), že nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT sú silným prediktorom tendencie k diskriminácii voči tejto skupine ( $R^2 = 0.813$ ;  $F = 296.655$ ;  $p < 0.001$ ). Najvýznamnejším a najsilnejším prediktorom sú nepodložené tvrdenia a mýty o homosexualite, ktoré najviac predikujú tendenciu k diskriminácii ( $\beta = 0.626$ ). Slabými, ale štatisticky významnými prediktormi boli nepodložené tvrdenia a mýty o bisexualite ( $\beta = 0.172$ ) a aj nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách ( $\beta = 0.283$ ). Tendenciu k diskriminácii môžeme vysvetliť zo 62.2 % variability z nepodložených tvrdení a mýtov o homosexualite; zo 17.2 % variability z nepodložených tvrdení a mýtov o bisexualite a z 28.3 % variability z nepodložených tvrdení a mýtov o trans osobách.

Konštatujeme, že tento vzťah je pozitívny. Čím jedna premenná získa na sile, získava na sile aj tá druhá. V tomto prípade, ak dospievajúci veria nepodloženým tvrdeniam a mýtov o LGBT, tak sa zároveň zvyšuje tendencia k diskriminácii voči tejto minoritnej skupine.

## Tabuľka 5

*Lineárna regresia pre nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT ako prediktor diskriminačnej tendencie*

	B	SE	$\beta$	T	p
(Constant)	138.24	3.444		40.146	$p < 0.001$
Nepodložené tvrdenia a mýty o homosexualite	2.797	0.280	<b>0.626</b>	9.990	$p < 0.001$
Nepodložené tvrdenia a mýty o bisexualite	0.786	0.271	<b>0.172</b>	2.903	$p = 0.004$
Nepodložené tvrdenia a mýty o trans osobách	0.809	0.283	<b>0.283</b>	2.862	$p = 0.005$
$F(3,205) = 296.655, p < 0.001, R^2 = 0.813$					

*Legenda:* závislá premenná – diskriminačná tendencia (homonegativita, binegativita a transnegativita); B = neštandardizovaný regresný koeficient; SE = štandardná chyba;  $\beta$  = štandardizovaný regresný koeficient; t = t-test; p = signifikancia; F = výsledok F testu;  $R^2$  = koeficient determinácie

## Diskusia

Výsledky analýzy nám umožňujú konštatovať, že hypotézy o vzťahu nepodložených tvrdení a mýtov LGBT a tendencie k diskriminácii, tzn. hypotézy 1 až 10 môžeme podporiť.

Jedným z dôvodov, prečo mýty, nepodložené tvrdenia, dezinformácie a pod. dokážu ovplyvňovať správanie človeka, sú kognitívne schémy. Kognitívne schémy môžeme označiť ako určité percepčné aktivity, ktoré sa modifikujú hneď, ako príde k samotnej percepčnej aktivite (Neisser, 1976). Podľa Canana a Warrena (2018) pri interakcii človeka s informáciou prichádza k základnému oboznámeniu sa s konkrétnym objektom či situáciou, kedy za pomoci percepčnej aktivity človek modifikuje svoje kognitívne štruktúry. Keďže ide o prvotnú

skúsenosť s informáciou, informácie môžu byť deformované dezinformáciami. Ak sa človek často dostáva do kontaktu s negatívnou informáciou, dochádza k modifikácii kognitívnej schémy, ktorá zanecháva stopu prostredníctvom negatívneho emocionálneho náboja a jej dôsledkom môže byť správanie, ktoré je manipulované (Canan & Warren, 2018).

Tento proces ovplyvňovania kognitívnych štruktúr možno vidieť v historickom kontexte, napr. historickým kontextom homosexuality ako perverzie a sodomie (Fafejta, 2016), cez HIV ako chorobu výhradne homosexuálov (Ondrisová, 2002). To je možné potvrdiť aj výsledkami výskumu, kedy sa preukázalo, že najväčšiu tendenciu k diskriminácii predikujú práve nepodloženie tvrdenia a mýty práve o homosexuálnej populácii. Týmto tradovaním možno uvažovať o akomsi transgeneračnom vzorci, kedy sa tieto informácie a percepcie nazerania na LGBT komunitu odovzdávajú v rodinných a spoločenských kruhoch z osoby na osobu (napr. z rodiča na dieťa) a výrazne ovplyvňujú predsudky a postoje ľudí (Fiske et al., 2002; Joffe & Staerklé, 2007).

Postoje reflektujú naše chápanie prostredia alebo vyjadrujú naše základné hodnoty (Nakonečný, 2009). V tomto prípade nemôžeme hovoriť o vlastnom chápaní okolitého sveta alebo našej základnej hodnote, pretože tu chýba osobná skúsenosť, ktorá je veľmi dôležitá pri tvorbe trvalého a komplexného postoja voči určitému objektu (Ajzen, 1993). Ide o sociálne alebo kultúrne podmienený postoj (možno hovoriť aj o transgeneračne podmienenom postoji), ktorý človek dokáže počas života meniť, pretože prichádza do kontaktu s iným človekom a uvedomuje si mylne internalizované/transferované koncepcie. Zmena postoja prebieha tak, že sa buď posilňuje ako negatívny alebo sa mení na pozitívny (Nakonečný, 2013).

Najnovšie Floresové výskumné správy (2019, 2021) deklarujú, že ako spoločnosť prichádzame do stavu regresie vo vnímaní inakosti. Slovensko v globálnom indexe akceptácie inakostí za dve desaťročia kleslo. V súčasnosti je na 70. mieste v GAI (General Acceptance Index) so 4.82 bodmi, pričom vrchol dosiahlo v rokoch 2000 až 2003 s 5.6 bodmi.

Moderná doba ponúka množstvo autentických a originálnych filmových stvárnení histórie LGBT a ponúka ľuďom autentický pohľad do prežívania tejto minority, ktoré môžu búrať predsudky voči nim. Nisbet a Myers (2013) poukazujú na fakt, že ak televízne programy obsahujú aj LGBT postavy, zvyšuje sa tým produkcia tolerancie voči tejto inakosti. Tento fakt podporujú aj výsledky nášho výskumu, ktoré poukazujú na výrazne zníženie kognitívneho negativizmu voči LGBT ľuďom v populácii dospelých na Slovensku. Naďalej však zostávajú výrazné negatívne práve behaviorálna a afektívna zložky. V tomto prípade môžeme konštatovať, že aj napriek výraznému posunu v búraní mylných informácií a dezinformácií v kontexte jednotlivých sexuálnych a rodových identifikácií, dospeláci stále prežívajú negatívne emócie a správajú sa odmietavo alebo agresívne voči tejto minorite. Aj napriek kognitívnemu posunu môžeme predpokladať, že stereotypy a predsudky, ktoré sa viažu ku konkrétnym sexuálnym a rodovým identifikáciám, majú stále markantný dopad na negatívne prežívanie a konanie. Jedným zo základných predsudkov alebo mylných konceptov, ktoré môžu byť viazané na negatívnu emóciu a behaviorálnu agresiu, je koncept, že každý gej či lesba bude dávať sexuálne návrhy heterosexuálnemu človeku (Herek, 2000). V kontexte bisexuálnych ľudí môže hovoriť o predsudku spojenom s neverou s mužom aj so ženou. Ľudia môžu nazeráť na bisexuálnych ľudí, ako na jednotlivcov, ktorí nedokážu dodržať monogamné kritéria a ich vzťah môže byť narušený akýmkoľvek pohlavím.

U trans osôb môže ísť napríklad o predsudok založený na zmene pohlavia, keď táto zmena pohlavia narušuje tradične definované sociálne a biologické rodové roly spoločnosti (Lenghart, 2021).

V tomto kontexte môžeme argumentovať, že kontaktná hypotéza (Allport, 1964) zostáva stále aktuálnou, nakoľko osobný kontakt možno považovať za jeden najúčinnějších spôsobov v prekonávaní predsudkov na všetkých úrovniach prežívania (kognitívna, emocionálna a behaviorálna) voči minoritným skupinám.

## Záver

Nepodložené tvrdenia, mýty, dezinformácie a i. boli a vždy budú neodlúčiteľnou súčasťou diskriminácie minoritných skupín v globálnom meradle. Je málo známe, aký je vzťah medzi vierou v nepodložené tvrdenia a mýty o LGBT a tendenciou k diskriminácii tejto minoritnej skupine. Výsledky analýzy získaných dát naznačujú, že existuje silný vzťah medzi nepodloženými tvrdeniami a tendenciou k diskriminácii, pričom viera v nepodložené tvrdenia a mýty sa vyskytuje aj v populácii slovenských dospelých.

## Pod'akovanie/dedikácia k projektu

Príspevok vznikol za podpory MŠMT ČR udelený UP v Olomouci (IGA\_FF\_2022\_026). „Iná“kosť? Ovpľyňuje vzťahová väzba prosociálne a diskriminačné konanie voči LGBT ľuďom?

## Literatúra

Ajzen, I. (1993). Attitudes theory and the attitude-behavior relation. In D. Krebs, & P. Schmidt (Eds.), *New Directions in Attitudes Measurement* (pp. 41-57). Berlin: Walter de Gruyter.

Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books.

Ames, L. J. (1996). Homo-Phobia, Homo-Ignorance, Homo-Hate, Heterosexism and AIDS. In Rothblum, E. D., Bond, L. A. (Eds.), *Preventing Heterosexism and Homophobia* (pp. 239-252). California: Sage Publications.

Association for Progressive Communication. (2021). Disinformation and freedom of expression. Melville, SA: Association for Progressive Communication. Získané 23. januára z <https://www.apc.org/sites/default/files/APCSubmissionDisinformationFebruary2021.pdf>.

Bačová, V. (1997). Primordiálny versus inštrumentálny základ etnickej a národnej identity. *Československá psychologie*, 41(4), 303-312.

- Bastick, Z. (2021). Would you notice if fake news changed your behavior? An experiment on the unconscious effects of disinformation. *Computers in Human Behavior*, 116, 1-25. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106633>
- Bayer, J. A., Szakács, J., Bard, P., & Alemanno, A. (2019). *Disinformation and Propaganda – Impact on Functioning of the Rule of Law in the EU and its Member States*. Strashbourg, FR: European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs. Získané 24. januára z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608864/IPOL\\_STU\(2019\)608864\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608864/IPOL_STU(2019)608864_EN.pdf).
- Bond, B. J., & Compton, B. L. (2015). "Gay On-Screen: The Relationship Between Exposure to Gay Characters on Television and Heterosexual Audiences' Endorsement of Gay Equality." *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 59, 717–732. <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1093485>
- Canadian AIDS Society. (2014, Júl). *Trans Myths*. Získané 21. januára z <https://www.cdnaids.ca/wp-content/uploads/Fact-Sheet-Trans-Myths.pdf>.
- Canan, M., & Warren, R. (2018). Cognitive Schemas and Disinformation on Decision Making in lay Population. In J. Q. Chen, & J. S. Hurley (Eds.), *Proceedings of the 13th International Conference on Cyber and Warfare and Security* (pp. 101-110). England, UK: Academic Conferences And Publishing International Limited.
- Dallara, A. (2011, Máj). Celebrate Bisexuality! GLAAD Disples Common Myths and Stereotypes. Získané 21.1. 2022 z <https://www.glaad.org/blog/celebrate-bisexuality-glaad-dispels-common-myths-and-stereotypes>.
- DellaVinga, S., & Gentzkow, M. (2010). „Persuasion: Empirical evidence“. *Annual Review of Economics*, 2(1), 643-669. <https://doi.org/10.1146/annurev.economics.102308.124309>
- Dis-Kessler, A. (1991). Present tense: Biphobia as a crisis of meaning. In L. Hutchins & L. Ka'ahumanu (Eds.), *Bi any other name: Bisexual people speak out*, (pp. 350-377). Los Angeles: Alyson Books,
- Eisner, S. (2013). *Bi (Notes for a Bisexual Revolution)*. California: Seal Press.
- Enikolopov, R., & Petrova, M. (2017). *Mass media and its influence on behavior*. Barcelona: Universitas Pompeu Fabra.
- Fafejta, M. (2016). *Sexualita a sexuální identita (Sociální povaha přirozenosti)*. Praha: Portál.
- Fallis, D. (2008). Towards an epistemology of Wikipedia. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 59, 1662-1674. <https://doi.org/10.1002/asi.20870>
- Firestein, B. (2007). Cultural and relational contexts of bisexual women: Implications for therapy. In B. A. Firestein (Ed.), *Becoming visible: Counseling bisexuals across the lifespan* (pp. 127-152). New York: Columbia University Press.

- Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P., & Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>
- Flores, A. R. (2019). *Social Acceptance of LGBT people in 174 Countries, 1981 to 2017*. Los Angeles, CA, USA: The Williams Institute.
- Flores, A. R. (2021). *Social Acceptance of LGBT people in 175 Countries and Locations, 1981 to 2020*. Los Angeles, CA, USA: The Williams Institute.
- Flores, A. R., Donald, P., Haider-Markel, D. C., Miller, P. R., Tadlock, B. L., & Taylor, J. K. (2018). “Challenged Expectations: Mere Exposure Effects on Attitudes about Transgender People and Rights.” *Political Psychology*, 39, 197–216. <https://doi.org/10.1111/pops.12402>
- Garetson, J. J. (2015). “Exposure to the Lives of Lesbians and Gays and the Origin of Young People’s Greater Support for Gay Rights.” *International Journal of Public Opinion Research*, 27, 277–288. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1093/ijpor/edu026>
- Geertz, C. (1963). The Integrative Revolution: Primordial Sentiments and Civil Politics in the New States. In C. Greetz (Ed.), *Old Societies and New States: The Quest for Modernity in Asia and Africa* (pp. 107–113). New York, NY: Free Press.
- Halperin, D. M. (2009). Thirteen ways of looking at bisexuals. *Journal of Bisexuality*, 9(3-4), 451–455. <https://doi.org/10.1080/15299710903316679>
- Herek, G. M. (1990). The context of anti-gay violence: Notes on cultural and psychological heterosexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 5, 923–934. <https://doi.org/10.1177%2Fo88626090005003006>
- Herek, G. M. (2000). The psychology of sexual prejudice. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 19–22. <https://doi.org/10.1111%2F1467-8721.00051>
- Ireton, CH., & Posetti, J. (2018). Journalism, ‘Fake News’ & Disinformation. *Handbook for Journalism Education and Training*. Paris, FR: UNESCO – Communication and Information Sector. Získané 23. januára z <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>.
- Joffe, H., & Staerklé, C. (2007). The centrality of the self-control Ethos in western aspersions regarding out-groups: A social representational approach to stereotype content. *Culture & Psychology*, 13(4), 395–418. <https://doi.org/10.1177/1354067X07082750>
- Kandel, N. (2020). Information Disorder Syndrome and its Management. *J Nepal Med Assoc*, 58(224), 280–285. <https://doi.org/10.31729/jnma.4968>



- Klesse, C. (2011). Shady characters, untrustworthy parents, and promiscuous sluts: Creating bisexual intimacies in the face of heteronormativity and biphobia. *Journal of Bisexuality*, 11(2/3), 227-244. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/15299716.2011.571987>
- Kochetkov, I., & Kirichenko, X. (2008). The Situation of Lesbians, Gays, Bisexuals, and Transgender People in the Russian Federation. Moscow: Moscow Helsinki Group. Získané 22. 1. januára z [https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/russia\\_report\\_2010.pdf](https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/russia_report_2010.pdf).
- Lenghart, D. (2021). Vybrané faktory homonegativity, binegativity a transnegativity u adolescentov. [Diplomová práca, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre]. Centrálny register záverečných prác. <https://opac.crzp.sk/?fn=detailBiblioForm&sid=5D460A4CF04E9AFC853B95CAD6DD&seo=CRZP-detail-kniha>.
- Lenghart, D., & Verešová, M. (2021). Psychometrické overenie škály nepodložených tvrdení a mýtov o LGBT. In M. Verešová a kol. (Ed.), *Konvergenie vedeckej činnosti študentov a učiteľov II* (s. 210-227). Nitra: PF UKF.
- McGeorge, CH., & Carlson, T. S. (2011). Deconstructing Heterosexism: Becoming an LGB Affirmative Heterosexual Couple and Family Therapist. *Journal of Marital & Family Therapy*, 37(1), 14-26. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2009.00149.x>
- McLuhan, M., & Fiore, Q. (1967). *The Medium is the Message*. London, UK: Penguin Books.
- Menšíň, J., & Bartosz, J. (2021, Jún 26). Transgender lidé jsou mi bytostně odporní, řekl Zeman. *Novinky.cz*. Získané 24. januára z <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/usporadal-bych-obrovskou-demonstraci-heterosexuvalu-rekl-zeman-v-reakci-na-duhove-pochody-40364594>.
- Mondak, J. J. (2010). *Personality and the foundations of political behavior*. New York, NY, USA: Cambridge University Press.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti (Rozšířené a přepracované vydání)*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (2013). *Lexikon Psychologie*. Praha: Vodnař.
- Neisser, U. (1976). *Cognition and reality: Principles and implications of cognitive psychology*. San Francisco, W. H. Freeman and Company.
- Nisbet, E. C., & Myers, T. A. (2012). Cultivating tolerance of homosexuals. In M. Morgan, J. Shanahan, & N. Singorielli (Eds.), *Living with television now: Advances in cultivation theory & research*, (pp. 31-80). New York: Peter Lang.
- Norton, A. T., & Herek, G. M. (2013). "Heterosexuals'" Attitudes toward Transgender People: findings from a National Probability Sample of U.S. Adults." *Sex Roles*, 68(11), 738-753. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s11199-011-0110-6>

- Ondrisová, S., Šípošová, M., Červenková, I., Jójárt, P., & Bianchi, G. (2002). *Neviditeľná menšina. Čo (ne) vieme o sexuálnej orientácii*. Bratislava: Nadácia Občan a Demokracia.
- Organization Q. (2010). Report on Bosnia and Herzegovina. Sarajevo. Získané 22. januára z [https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session7/BA/JS\\_UPR\\_BIH\\_S07\\_2010\\_JointSubmission.pdf](https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session7/BA/JS_UPR_BIH_S07_2010_JointSubmission.pdf).
- Pechová, O., & Stepánková, M. (2008). The Situation concerning homophobia and discrimination on grounds of sexua orientation in the Czech Republic. Sociological Country Report. Získané 22. januára z [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/369-fra-hdgso-part2-nr\\_cz.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/369-fra-hdgso-part2-nr_cz.pdf).
- Putnam, R. D., & Campbell, D. E. (2010). *American Grace: How Religion Divides and Unites US*. New York, NY, USA: Simon and Schuster.
- Ritter, K. Y., & Turnstrup, A. I. (2002). *Handbook of affirmative therapy with lesbian and gay*. New York: Guilford Press.
- Roberts, T. S., Horen, S. G., & Hoyt, W. T. (2015). Between a Gay and a Straight Place: Bisexual Individuals' Experiences with Monosexism. *Journal of Bisexuality*, 15, 554-569. <https://doi.org/10.1080/15299716.2015.1111183>
- Rodríguez-Virgili, J., Serrano-Puche, J., & Fernández, C. B. (2021). Digital disinformation and preventive actions: Perceptions of users from Argentina, Chile and Spain. *Media and Communication*, 9(1), 323-337. <https://doi.org/10.17645/MAC.V9I1.3521>
- Rosas, O. V., & Serrano-Puche, J. (2018). News media and the emotional public sphere – introduction. *International Journal of Communication*, 12, 2114-2132.
- Ross, L. E., Dobinson, C., & Eady, A. (2010). Perceived determinants of mental health for bisexual people: A qualitative examination. *American Journal of Public Health*, 100(3), 496-502. <https://dx.doi.org/10.2105%2FAJPH.2008.156307>
- Saurbah, A. (2019). Effect of Media on Human Behavior. *The International Journal of Indian Psychology*, 7(3), 533-549. <https://doi.org/10.25215/0703.058>
- Serrano-Puche, J. (2021). Digital disinformation and emotions: the social risk of affective polarization. *International Review of Sociology*. 31(2), 231-245. <https://doi.org/10.1080/03906701.2021.1947953>
- Serrano-Puche, J., Fernández, C. B., & Rodríguez-Virgili, J. (2020). Disinformation and news consumption in a polarized society: An analysis of the case of Venezuela. In D. Ramírez Plascenia, B. Carvalho Gurgel, & A. Plaw (Eds.), *The politics of technology in latin America volume 2 digital media, daily life and public engagement* (pp. 161-1780). Routledge.
- Schilt, K., & Westbrook, L. (2009). Doing Gender, Doing Heteronormativity: „Gender Normals,“ Transgender People, and the Social Maintenance of Heterosexuality. *Gender & Society*, 23(4), 440-464. <https://doi.org/10.1177%2F0891243209340034>

- 
- SITA. (2021, Máj 17). Na Homofóba roka nominovali Fica, Matoviča i Sulíka. SME. Získané 24. 1. 2022 z: <https://domov.sme.sk/c/22661165/na-homofoba-roka-nominovali-fica-matovica-i-sulika.html>.
- Sloboda, Z. (2016). *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Libčice nad Vltavou: Pasparta.
- Son, G. H. W., & Rashid, E. I. A. (2021). *Classification of Information Disorder*. Kuala Lumpur, MY: Khazanah Research Institute.
- Statdat. (2021). *Vekové zloženie – SR, oblasti, kraje, okresy, mesto, vidiek*. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- Strand, C., & Svensson, J. (2021). *Disinformation campaigns about LGBT+ people in the EU and foreign influence*. Strasbourg, FR: European Parliament, Directorate-General for External Policies of the Union.
- Tin, L.G. (2008). *The dictionary of Homophobia (A global history of gay & lesbian experience)*. Vancouver: Arsenal Lulp Press.
- Wang, Y., Dai, Y., Li, H., & Song, L. (2021). Social Media and Attitude Change: Information Booming Promote or Resist Persuasion? *Frontiers in Psychology*, 12, 1-9. <https://dx.doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2021.596071>
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2018). „*Information Disorder: Towards an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking*.“ Strasbourg, FR: Council of Europe. Získané 23.1.2022 z <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c>.
- Worthen, M. G. G. (2016). Hetero-cis-normativity and the gendering of transphobia. *International Journal of Transgenderism*, 17(1), 31-57. <https://doi.org/10.1080/15532739.2016.1149538>
- Wright, L. W., Adams, H. E., & Bernat, J. A. (1999). The Homophobia Scale: Development and validation. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assesment*, 21, 337-347. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1023/A:1022172816258>
- Yosihino, K. (2000). *The epistemic contract of bisexual erasure*. *Stanford Law Review*, 52(2), 1-103.